TURYZM POLSKI

NR 6 • CZERWIEC • 1939 • ROK II.

Podstawy gospodarki turystycznej w Italii.[1]

Obok Szwajcarii i Francji także i Italia należy do państw, czerpiących poważne korzyści materialne z turystyki zagranicznej. Wystarczy wspomnieć, że w latach 1931—1936 zjeżdżało do Italii średnio rocznie 875.000 turystów zagranicznych, którzy spędzali około 12 milionów dni, pozostawiając walorów i dewiz na łączną kwotę około 1,3 miliarda lirów.

W okresie najlepszej koniunktury t. zn. w r. 1929 szacowano liczbę dni spędzonych w Italii przez turystów zagranicznych na 14,6 mil,, w okresie depresji t. j. w r. 1932 tylko na 9,3 mil. W związku ze zmianami w natężeniu ruchu utrzymywały się dochody z turystyki raz wyżej, to znowu spadały. I tak w 1929 r. wydatkowali zagraniczni turyści w Italii 2,42 miliardów lirów, podczas gdy w r. 1932 zaledwie 1 miliard.

Z włoskiego punktu widzenia jest rzeczą bardzo ważną, iż napływowi turystów zagranicznych przeciwstawia się nikła liczba wyjazdów włoskich. Bank Italii[2]) szacuje wydatki włoskich obywali poza granicami państwa na 170 do 320 milionów lirów rocznie. Okoliczność ta wpływa w sposób zasadniczy na kształtowanie się włoskiego bilansu turystycznego, dla którego charakterystyczna jest wysoka aktywność. I tak w latach 1926—1933 szacowano wpływ dewiz z tytułu ruchu turystycznego na 2,1; 1,7; 1,2; 0,8 i 1,1 miliarda lirów per saldo. Z ostrożnych obliczeń, opartych na datach z 1932 r., który jako okres najgłębszej depresji gospodarczej nie może być uznany za sprzyjający migracjom turystycznym, wynika, iż przeciętny pobyt zagranicznego turysty w Italii trwał około 13 dni i był związany z wydatkowaniem ok. 1430 lirów, co czyni ok. 110 lirów na dzień i głowę.

Gospodarcze znaczenie zagranicznego ruchu turystycznego rysuje się najlepiej na tle ogólno państwowych wpływów. Wynosiły one w Italii w roku budżetowym 1928/29 — 21,43 miliarda lirów, a w r. 1932/33 — 18,9 miliarda lirów.[3]) Wpływy z ruchu turystycznego stanowiły tedy

[1]) Artykuł powyższy opiera się w części historycznej, przedstawiającej ewolucję gospodarki tuystycznej, na monumentalnym wydawnictwie Banku Italii p. t. „L'economia Italiano nel sessennio 1931—1936, I—III. Roma 1938, XVI.

[2]) 1. c. str. 1834.

[3]) Mały Rocznik Statystyczny 1938, str. 364, tabl. 13.

w okresie pomyślnej koniunktury gospodarczej 9,8%, w czasie depresji zaś 4,4%. Generalnie można więc szacować udział dochodów z turystyki zagranicznej na około 7% ogólno państwowych wpływów włoskich.

Turystyka zagraniczna kierująca się do Italii pozostaje pod przyciągającym wpływem rozmaitych przyczyn. Zdradza ona charakter już to uzdrowiskowo-leczniczy, już to naukowy. Do częstych należą pobudki natury artystyczno-emocjonalnej lub religijnej. Szeroki wachlarz atrakcyj turystycznych, ujawniający się od wieków, sprawił, że przemysł turystyczny rozwinął się w Italii bardzo bujnie i to przede wszystkim w postaci przemysłu hotelarsko-pensjonatowego, gastronomicznego, przewodnikarstwa i wyrobu pamiątek, niezależnie od urządzeń letniskowych, uzdrowiskowych i zdrojowiskowych.

Mimo doniosłej roli gospodarczej, jaką spełnia w Italii turystyka zagraniczna, włoskie gospodarstwo społeczne i włoskie społeczeństwo nie dorównywały do ostatnich lat w świadczeniach, ani w hojności włoskiej przyrody, ani też bogactwu dorobku kulturalnego.

Turysta, narażony na natręctwo „lazzaronów", wydany na łup dorożkarzy, gondolierów, kelnerów, rozmaitego rodzaju ulicznych handlarzy i żebraków — czuł się bezbronną ofiarą i obiektem społecznego „naciągania". Jeżeli dodać do tego jeszcze stosunki sanitarno-higieniczne jakie panowały w większości hoteli — to w całej jaskrawości zarysowują się braki, bolączki i niedomagania włoskiej gospodarki turystycznej — odczuwane tym boleśniej i tym dotkliwiej przez zagranicznego klienta, że o miedzę istniało państwo i pracowało społeczeństwo szwajcarskie, kierujące się diametralnie innymi zasadami handlowymi i zawodowymi.

Obiektywnie należy stwierdzić, że faszystowski rząd Italii podjął ciężkie i żmudne zadanie zasadniczego przekształcenia mentalności przeciętnego Włocha i zmiany jego stosunku do turysty. Działalność musiała się z natury rzeczy potoczyć w wielu kierunkach, objąć rozmaite dziedziny i szukać uparcie sposobów realizacji zamierzeń reformatorskich w zgodzie z korporacjonizmem, ową naczelną doktryną państwa faszystowskiego.

Po latach prób — pierwsze posunięcia organizacyjne w dziedzinie gospodarki turystycznej (sensu largo) datują się z r. 1927 — przedstawia włoski aparat turystyczny oblicze już do pewnego stopnia wykrystalizowane; ostatnie kroki na tym polu, które przesądziły dzisiejszy jego ustrój przedsięwzięto w latach 1934—1936.

Turystyka włoska zorganizowana jest w trzech płaszczyznach, a to: a) urzędniczej, b) zawodowej, c) społecznej.

a) W kompetencji urzędniczej spoczywa administracja i kontrola. Organem naczelnym, postawionym najwyżej w hierarchii biurokratycznej, jest S o t t o s e g r e t a r i a t o d i S t a t o p e r l a s t a m p e e l a p r o p a-

ganda; podlega mu Direzione generale del turismo, powołana do życia 21. XII 1934 w miejsce zlikwidowanego Commissariato per il turismo. [1]) Ponieważ na skutek zwinięcia komisariatu turystyki zawiesiła także działalność Centralna Rada Turystyczna, [1]) przekazano jej agendy, czynnej od 15. IV. 1926 przy Ministerstwie Spraw Wewnętrznych Consiglio centrale delle stazioni di cura, której zakres wydatnie rozszerzono, dając temu wyraz w przemianowaniu jej (20. VI. 1935) na Consilio centrale delle stazioni di soggiorno di cura e di turismo. Równocześnie wydany statut Rady ustalił jej zadania, nakładając na nią obowiązek udzielania wskazówek praktycznych, jako też troszczenia się o całokształt spraw wchodzących w zakres szeroko pojmowanej turystyki, a to w drodze prowadzenia specjalnych badań i opiniowania przedkładanych projektów, planów i t. p.

Już tutaj podkreślić należy charakterystyczną dwutorowość organizacji. Z jednej bowiem strony działa nawyższa magistratura w zakresie turystyki jaką jest Podsekretariat oraz Generalna Dyrekcja, z drugiej zaś Ministerstwo Spraw Wewnętrznych z Radą.

Tendecja do wiązania resortów zainteresowanych rozwojem turystyki dochodzi jeszcze wyraźniej do głosu w organizacji t. zw. ENIT'u t. j. Ente Nazionale per le industrie turistiche [2]), pomyślanej jako organ wykonawczy Generalnej Dyrekcji Turyzmu i włoskiego Ministra Oświaty, a upoważnionej do uczestniczenia w pokrewnych instytucjach; Enit jest finansowany z budżetów Ministerstwa Skarbu, Korporacyj, Oświaty i Kolei. [3])

O jego rozwoju świadczy najdobitniej ewolucja budżetu. Wynosił on w 1934/35 r. 1,1 mil. lirów, w następnym zaś roku 4,5 mil. lirów. W kompetencji Enitu leży popieranie rozwoju przemysłu turystycznego i hotelarskiego. Enit jest więc instytucją, w której rękach spoczywa m. i. gestia inwestycyjna [4]).

[1]) Commissariato per il turismo utworzony 23. III. 1931 składał się z biura wykonawczego i z biura naukowego (Consilio centrale del turismo). Biuro naukowe uruchomione zostało na podstawie dekretu Prezesa Rady Ministrów z dnia 20. IV. 1931, jako organ doradczy i badawczy.

[2]) Enit nie jest organizacją nową. Powołany do życia 22. IX. 1919 ulegał kilkakrotnym reformom (6. V. 1929, 31. VI. 1929, 24. II. 1921). Dzisiejsza jego organizacja została ustalona 3. XII 1934.

[3]) W myśl dekretów z lutego 1931 i września 1933.

[4]) Enty są z reguły instytucjami półoficjalnymi. Cechuje je wewnętrzna autonomia organizacyjno-administracyjna, chociaż w działalności swej powołane są przede wszystkim do realizacji specjalnych zadań w myśl wytycznych rządu. Istnieją więc enty kolonizacyjne, osadnicze i t. d.

Dla specjalnych zadań turystycznych w określonych regionach mają być powoływane specjalne zrzeszenia. Przykładowe znaczenie pod tym względem posiada „Ente

Ażeby urządzeniom turystystycznym zapewnić dochodowość lub co najmniej opłacalność, pomyślano o powołaniu do życia instytucji, która zajęłaby się organizacją masowej i indywidualnej turystyki krajowej i zagranicznej. Zadanie to powierzono towarzystwu akcyjnemu o kapitale zakładowym 7,5 mil. lirów, znanemu pod nazwą Compagnia italiana per turismo (Cit.) Jest ono pomyślane jako przedsiębiorstwo handlowe wyższej użyteczności i korzysta zarówno ze strony urzędów jak i władz państwowych z szeregu przywilejów.

b) W hierarchii zawodowej spełnia obowiązki naczelnej instytucji Corporazione dell'ospitalità grupując w swym łonie trzy federacje, a mianowicie:

1. Federazione nationale fascista dei lavoratori del turismo e dell'ospitalità.

2. Federazione nazionale fascista degli esercenti l'industria idrotermale.

3. Federazione nationale fascista alberghi e turismo.

Corporazione dell'ospitalità powołana została do życia dekretem Prezesa Rady Ministrów z dn. 23. czerwca 1934 r. Składa się ona z przewodniczącego, którego funkcje pełni przedstawiciel Prezesa Rady Ministów lub Ministerstwa Korporacyj oraz z 20 członków, delegowanych z ramienia wszystkich zainteresowanych rozwojem turystyki grup zawodowych. Szczegółowy skład członków korporacji hotelarskiej przedstawia się następująco: 3 wysyła Partito nazionale fascista, dla której dekret zastrzega stanowisko zastępcy przewodniczącego, 4 — pochodzi z organizacyj hotelarskich i pensjonatowych, 2 — z urzędów komunikacyjnych, 4 — z przedsiębiorstw gastronomicznych (kawiarnie, bary,[1]) restauracje), 2 — przemysłu pamiątkowego, 2 — z zakładów zdrojowiskowych, 2 — z sanatoriów i 1 przedstawiciel lekarzy.

Pierwsze zebranie Korporacji odbyło się w dniach 25—28 stycznia 1936. Zasługuje ono na uwagę z tego względu, ponieważ skrystalizowano na nim podstawowy program działalności i wysunięto szereg dezyderatów jak np.:

1. Powołanie do życia specjalnego komitetu techniczno-korporacyjnego dla badania sytuacji turystyczno-hotelarskiej.

2. Rozwój medycyny w zakresie hydrologii terapeutycznej w związ-

turistico alberghiere della Libia" (Etal), założona w 1935 r. celem organizacji turystyki na terenie Libii. Ma ona za zadanie zorganizować eksploatację turystyczną Libii pod każdym względem. Obchodzą ją tedy w równej mierze kwestie komunikacji, jak hoteli imprez i t. p.

[1]) Bary włoskie nie mają nic wspólnego z tak samo nazywanymi przedsiębiorstwami innych krajów. Są to przedsiębiorstwa dzienne, w których podaje się kawę i napoje chłodzące.

zku z unowocześnieniem urządzeń na stacjach wód gorących, z propagandą naukową w zakresie ekonomii turystycznej i profilaktyki socjalnej.

3. Klasyfikacja hoteli, organizacja przewodników, ujednostajnienie taryf.

4. Opieka nad agencjami (biurami podróży).

5. Uzgodnienie przepisów zawodowych, sprawa regulaminu służby hotelarskiej, kelnerskiej i pensjonatowej.

Program Korporacji sięga we wszystkie niemal zagadnienia interesujące poszczególne federacje, co zwalnia od dalszego omawiania zadań federacyj, powołanych przede wszystkim do obrony interesów zawodowycn. W krótkości tylko należało by nadmienić, że federacje robotnicze przeszły bardzo bujną ewolucję organizacyjną.

Na pierwszą z nich t. zn. robotniczą, złożyły się 4 syndykaty [1]) powstałe w kwietniu 1927 a przekształcone w grudniu 1932 na Federazione nazionale dei sindicati fascisti dei dipendenti da esercenti alberghieri e publici esercisi, która 16 sierpnia 1934 uzyskała nazwę obecnie obowiązującą. Dzisiejsza nazwa federacji przemysłu wód gorących jest jeszcze młodszej daty (16 sierpnia 1936), jakkolwiek organizacja działa od 8 maja 1927 [2]) r. i liczyła w 1936 r. zrzeszonych przedsiębiorstw 299, kontrolując 3274.

Najmłodsza jest Federazione nazionale fascista alberghi e turismo założona w lipcu 1930 r. Wchodzi ona w skład faszystowskiej konfederacji kupieckiej.

c) W płaszczyźnie społecznej rozwija działalność przede wszystkim Ente nazionale fascista di addestramento per i lavoratori d'albergo, uruchomiona w grudniu 1936 r. na wniosek konfederacji kupieckiej i konfederacji pracowników handlowych z zadaniem zawodowego dokształcania pracowników. Spełnia ona więc zadanie wychowawcze.

Nie jest rzeczą możliwą przedstawić tu bardziej szczegółowo praktyczny dorobek tak wytężonej akcji organizacyjnej. Niemniej podkreślić trzeba, że według zgodnej opinii turystów zagranicznych, znających dawną i dzisiejszą Italię, dokonać się tam miał zasadniczy przełom w sposobie traktowania turysty i w formie odnoszenia się doń.

dr Wiktor Ormicki doc. U. J.

[1]) Sindicato nazionale fascista degli impiegati d'albergo e mensa.
Sindicato nazionale fascista del personale alberghièro
„ „ „ delle guide autorizzate
„ „ „ degli addetti alle terme, bagni e stabilimenti di cura.

[2]) Pod nazwą „Federazzione nazionale fascista industria termale idroclimatica".

Verständigung der Baltischen Staaten in Angelegenheiten des Fremdenverkehrs.

Vom 4—6. Februar fand in Riga die erste Konferenz der Vertreter der Fremdenverkehrsämter der drei Baltischen Staaten Litauen, Lettland und Estland unter dem Vorsitz von K. Vanags, des Leiters des lettischen Fremdenverkehrsamtes statt.

Das Haupziel dieser Konferenz bildete das Problem einer Schaffung einer Ständigen Fremdenverkehrskommission der Baltischen Staaten und damit die Schaffung von Grundlagen einer ständigen und engen Zusammenarbeit der Baltischen Staaten auf dem Gebiete der Fremdenverkehrswirtschaft.

In einigen Referaten über den jetzigen Stand der Fremdenverkehrsorganisationen in den oben erwähnten Ländern, wurde besonders die Bedeutung des Fremdenverkehrs für die gegenseitige Annäherung und Verständigung der Bevölkerung der einzelnen Länder dank dem Touristenaustausch unterstrichen und im Laufe der dreitägigen Beratungen wurde eine Reihe von interessanten Massnahmen getroffen.

Die allgemeinen Massnahmen der Konferenz betreffen:

1) die Zusammenarbeit der Baltischen Staaten auf dem Gebiete der Fremdenverkehrspropaganda (z. B. Herausgabe eines gemeinsamen Prospektes).

2) die Abhaltung gemeinsamer Konferenzen zur Besprechung der Aufgaben, Programme und der Arbeitsteilung, abwechselnd in den drei Staaten.

3) die systematische gegenseitige Verständigung und Informierung über die Fremdenverkehrsgesetzgebung, über Fremdenverkehrsabkommen, über propagandistische Veröffentlichungen sowie den Austausch von Werbematerial und statistischen Angaben.

Diese allgemeinen Bestimmungen sollen zu speziellen Vorschriften ausgebaut werden, die gleichzeitig den Plan und den Arbeitsbereich der Ständigen Fremdenverkehrskommission darstellen soll. Diese Vorschriften werden durch die offiziellen Fremdenverkehrsämter der einzelnen Staaten ausgearbeitet und durch die Regierungen bestätigt.

Da die Annäherung der Völker vor allem auf dem Wege einer unmittelbaren Berührung der Bewohner der einzelnen Staaten erfolgt, beschloss die Konferenz als Erleichterung dieser Aufgabe, dass eine Befreiung der Bürger der Baltischen Staaten von Visum- und Passzwang bei Reisen von Litauen nach Lettland (und umgekehrt), und von Litauen nach Estland (und umgekehrt) unumgänglich ist, ähnlich wie diese Befreiung schon jetzt zwischen Lettland und Estland gehandhabt wird.

Vorläufig ist es jedoch die Aufgabe der Fremdenverkehrsämter, auf die Regierungen ihrer Länder dahingehend einzuwirken, dass die Pass-, Zoll- und Valutenformalitäten in den Baltischen Staaten möglichst vereinfacht werden und dies nicht nur im Hinblick auf die Olympiade im Jahre 1940, sondern auch als ständige Erleichterung für die Bewohner der drei Staaten. Zur Erreichung dieses Zieles wäre es erstrebenswert, eine Konferenz der Vertreter der Eisenbahn, der Polizei, der Zoll- und Steuerbehörden sowie der Fremdenverkehrsämter der Baltischen Staaten einzuberufen um entsprechende Beslüsse zu fassen.

Ausserdem wurde im Zusammenhang mit der Olympiade in Helsinki eine Reihe von Beschlüssen gefasst und zwar:

1) Die Herausgabe eines gemeisamen Prospektes von Litauen, Lettland und Estland mit einen Plan der Eisenbahnen und Strassen und Informationen für Automobilisten (das Prospekt soll Estland ausarbeiten).

2) Alle Werbematериale, die ins Ausland versandt werden, sollen die Aufschrift erhalten „Der Weg zur XII. Olympiade über die Baltischen Staaten“.

3) Vor und nach Beendigung der Olympiade werden in den Baltischen Staaten eine Reihe von grösseren Veranstaltungen durchgeführt.

4) Während der Olympiade werden in den drei grössten Reisebüros in Helsinki gemeinsame Auskunftsstellen der drei Baltischen Staaten eingerichtet, in denen ein besonders ausgebildetes Personal den ausländischen Touristen Informationen erteilen wird.

Spezielle Entscheidungen der Konferenz betreffen endlich Werbeplakate, welche von Einfuhrzöllen befreit, ohne jede Einschränkung den Adressaten auf dem Austauschwege zwischen den drei Staaten zugestellt werden sollen.

Es wurde beschlossen, die nächste Konferenz in Tallinn abzuhalten.

Karlis Vanags

Leiter der Abteilung für Tourismus beim Ministerium für öffentliche Angelegenheiten.

Rozwój ruchu uzdrowiskowego w Polsce.

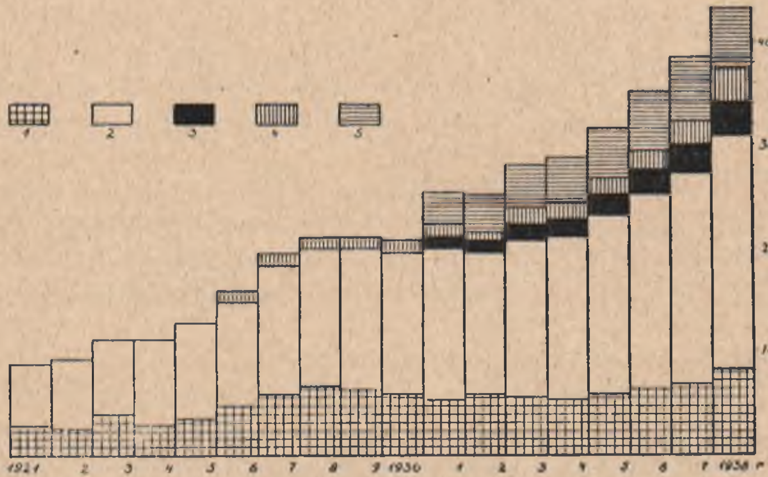
Ruch uzdrowiskowy w Polsce w ciągu pierwszego dwudziestolecia wykazał wielki rozwój, gdy bowiem w pierwszych latach nie dochodził do 100 tys. przyjezdnych, obecnie przekracza 400 tys. kuracjuszów. Dla prześledzenia rozwoju ruchu oparto się na statystyce prowadzonej przez Ministerstwo Opieki społecznej, a opublikowanej za lata 1921 do 1933 w pracy R. Felińskiego,[1]) za okres 1924 do 1928 w artykule E. Zaczyń-

[1]) Feliński R. — Miasta, wsie uzdrowiska w osiedleńczej organizacji kraju. Warszawa (str. 207—227).

skiego [1]). Ponad to wykorzystano oryginalne zastawienia Min. Opieki Społecznej z lat 1936 do 1938, Związku Uzdrowisk Polskich za lata 1934 do 1937 oraz inne zestawienia zgromadzone w archiwum Studium Turyzmu U. J.

Na mocy powyższych źródeł zestawiono tabelę nr 1, w której podane są globalne sumy ruchu od 1921 do 1938 r., podzielone na 5 grup uzdrowisk, a mianowicie: państwowe, prywatne o charakterze użyteczności publicznej, śląskie, kąpieliska pobierające taksę oraz stacje klimatyczne (letniska) pobierające taksę klimatyczną. Pominięto natomiast 15 małych zdrojowisk [2]) nie posiadających prawa poboru taksy, w których

Rozwój ruchu uzdrowiskowego. — Die Entwicklung der Kurortbewegung.

1) uzdrowiska państwowe
2) o charakterze użyteczności publicznej
3) uzdrowiska śląskie
4) kąpieliska
5) stacje klimatyczne (letniska)

1) staatliche Kurorte.
2) Kurorte mit Charakter von gemeinnützigen Anstalten.
3) schlesiche Kurorte.
4) Seebäder mit dem Recht Kurtaxen einzunehmen.
5) klimatische Stationen mit dem Recht auf Kurtaxen.

frekwencja w 1938 r. wynosiła razem 4831 osób. Dane statystyczne zostały również przedstawione na załączonym wykresie. Ruch uzdrowiskowy w latach 1921 i 1922 nie dochodził do 100 tys. kuracjuszów, w następnych trzech utrzymywał się na wysokości ok. 120 tys. Od roku 1924 zaznaczył się silny rozwój ruchu, rok rocznie wzrastał on o 20 do 30 tys., aż do roku 1928. Rozwój ten odpowiada rozrostowi polskiego życia go-

[1]) Zaczyński E. Uzdrowiska polskie w cyfrach. Pam. Pol. Tow. Balneologicznego Kraków 1929, t. VIII, str. 180—182.

[2]) Patrz „Turyzm Polski" II. 1939, str. 96—97.

Tabela Nr 1.

Ogólna frekwencja w uzdrowiskach polskich. — Die allgemeine Frequenz in den polnischen Kurorten.

Uzdrowiska	1921	1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938
państwowe	30425	29404	39764	33990	37364	47627	59389	66337	63550	59099	56765	58186	57563	55434	61988	65757	70592	81724
pryw. o char. uż. pub.	60690	65942	76603	80016	91360	104072	124042	136488	137662	136511	143827	137649	150650	154943	170293	188443	204062	227088
kąpieliska						9138	10536	11267	9243	11765	10632	9737	13435	13805	16714	19606	22876	30876
na Śląsku											11651	12885	15417	17023	20404	22299	26553	31963
inne											28319	31865	38816	28485	46516	55325	61637	56104
Razem	91115	95346	116367	114006	128724	160837	193967	214092	210455	207375	251185	250322	275881	279690	315915	351430	385720	427755

Tabela Nr 2.

Frekwencja w uzdrowiskach o charakterze użyteczności publicznej. — Die Frequenz in den Kurorten mit dem Charakter von gemeinnützigen Anstalten.

Nazwa	Rok otw. zakł.	1921	1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938
Busko		3903	4565	5470	4421	4170	5183	6464	7976	8756	7452	6201	5594	5489	5162	5552	5749	6797	7411
Ciechocinek		13642	12166	17112	11127	11605	14396	15830	16941	16419	13126	13602	15310	14418	14718	15302	17737	17885	19992
Druskieniki			546	2500	2907	3152	4304	6128	5861	5873	7955	7235	7492	8271	8006	8887	10216	11047	13908
Horyniec	1923														545	685	734	1107	1494
Inowrocław		1150	1627	3030	3038	3280	3734	4370	5693	5885	5933	5450	5064	5106	4949	5063	5744	6419	5987
Iwonicz		5586	4737	5609	5412	4761	6020	7946	7761	7188	6092	5237	5190	5496	6414	9047	9486	11122	11641
Jaremcze		3200	3800	3700	3656	4041	3335	4150	4230	4126	4426	5030	5145	4455	4586	5409	5577	6374	5002
Krynica		12880	12127	14682	15535	18437	23744	30967	35559	32502	30566	29727	29464	28882	27023	31712	31551	34191	39650
Krzeszowice				75	250	138	124	214	302	162	95	105	68	63	(65)	68	55	55	65
Lubień Wl.		328	760	1668	1950	1963	1978	2322	2623	2694	2159	2459	2231	1822	(1900)	2031	2320	2551	2660
Morszyn			470	600	600	600	800	9‹0	1100	1247	1570	1538	1919	2989	3301	4368	6349	7341	8700
Nałęczów		2325	2500	2690	2900	3490	3681	4075	4479	2517	2439	2250	1626	2304	1816	1834	2020	2653	5963
Niemirów	1922					600	(1200)	1800	2000	(1800)	1700	(1800)	(1800)	2000	1950	2200	(2000)	2034	3557
Ojców				76	74	91	118	116	117	802	790	650	495	356	(500)	(100)	4090	2303	2975
Orłowo							503	631	1034	1221	1209	1458	3661	5742	2508	3218	4450	4071	6280
Otwock		9312	9960	12212	11326	124791	14065	16177	16420	14813	13673	13241	15130	23077	26094	29393	28936	30053	39682
Rabka		6231	9195	5901	6626	8338	9242	11183	15610	17238	16640	17549	18415	20846	20309	20379	24322	26753	28072
Rymanów		501	1049	1057	1212	1306	1681	2280	2717	2830	2368	2356	2090	2044	2000	2061	2401	2649	3514
Solec		1200	1400	1250	1356	1150	1200	1460	1750	1737	1300	1155	940	997	916	1050	1108	1156	(1100)
Swoszowice	1922			78	78	104	94	125	126	160	341	299	61	110	158	85	81	56	409
Szczawnica		4946	4821	5506	4997	4649	6039	7359	7967	7786	6841	6917	6033	6439	5528	7754	8498	9458	11050
Szkło	1932												326	503	525	535	504	609	763
Truskawiec		5351	4903	6050	6057	8220	8935	9931	11623	13519	13184	13884	14242	14292	13491	15860	16007	16150	17924
Worochta		25	140	380	450	1804	1788	1500	2000	3940	4512	3737	3114	4328	4105	(2852)	5296	3974	3963
Zakopane		20535	20580	25800	28622	31494	35205	42574	43639	43273	45366	42332	44196	42286	47902	48858	49798	57981	(60100)*
Zaleszczyki					200	1800	3000	3060	3100	2500	2943	3115	3112	3202	3226	4628	5353	5797	(5500)
Żegiestów				921	1212	1052	1330	1869	2197	2226	2930	3268	2817	2696	2680	3350	3818	4068	4450
Razem		91115	95346	116367	114006	128724	151699	183431	202825	201212	195610	200592	195835	208213	280377	232281	254200	274654	308812

liczby w nawiasie podają frekwencję przybliżoną.

* 1938 — 60671

spodarczego, jest powodowany dużą akcją inwestycyjną uzdrowisk oraz polityką paszportową, utrudniającą wyjazdy za granicę. W latach najlepszej koniunktury 1928 do 1930 załamuje się wzrost ruchu uzdrowiskowego, utrzymuje się on jednak stale ponad 200 tys. Stan ten należy tłumaczyć liczniejszymi wyjazdami kuracjuszów za granicę, gdy bowiem w 1926 r. liczba wydanych paszportów wynosiła 48 tys., to w 1928 roku wyniosła 86 tys., w 1929 r. — 87, a w 1930 r. nawet 114 tys. Dobra koniunktura spowodowała wyjazdy najbogatszych klijenteli za granicę, co fatalnie odbiło się na rozwoju ruchu uzdrowiskowego. Lata 1921 do 1930 można traktować jako pierwszy okres rozwoju ruchu zakończony pewną stabilizacją wywołaną liczniejszymi wyjazdami za granicę. Od 1932 r. rozpoczyna się ponowny rozwój ruchu, mimo lat kryzysowych do 1938 r. liczba kuracjuszów prawie podwoiła się. Dane dla drugiego okresu obejmują wszystkie uzdrowiska, gdy w okresie pierwszym notowano frek- tylko w uzdrowiskach o charakterze użyteczności publicznej, dlatego oba okresy nie są z sobą wprost porównywalne. Okres drugi charakteryzuje wzrost o 30 do 50 tys. osób rocznie, co stanowi przyrost względny 9 do 13% w stosunku do roku poprzedniego.

Od 1921 r. ruch uzdrowiskowy wzrósł czterokrotnie, od 1931 r. zaś dwukrotnie. Ten przyrost kuracjuszów należy w dalszym ciągu przewidywać, liczba ich w ciągu następnych lat 10 może wzróść do miliona kuracjuszów przy pomyślnej koniunkturze, o ile przez propagandę nakłoni się do wyjazdów biedniejszą ludność miejską. W 1938 r. w 13 największych miastach Polski mieszkało 3850 tys. osób, w miastach w ogóle mieszkało 8689 tys osób, z innych zawodów (poza rolnictwem) żyło w Polsce 12.568 tys. osób. Liczby te wskazują, iż można realnie liczyć w dalszym ciągu na poważny wzrost kontygentu kuracjuszów w polskich uzdrowiskach.

W tabeli nr 2 zestawiono nasilenie kuracjuszów w uzdrowiskach o charakterze użyteczności publicznej za okres 1921 do 1938. W uzdrowiskach państwowych ruch wzrósł w tym okresie prawie 3 krotnie. Przeciwnie do ogólnych wahań ruchu uzdrowiska państwowe cieszyły się wysoką frekwencją w latach 1927 do 1930. Zmiany te przedstawia załączony wykres. Największy rozwój wykazuje Krynica, w której nasilenie kuracjuszów wzrosło z 13 na 39 tys. osób. W Druskienikach ruch wzrósł 28 razy. Najsłabszy stosunkowo rozwój wykazuje Szkło. Uzdrowiska prywatne wykazały jeszcze żywszy rozwój, ogólna bowiem frekwencja wzrosła 60 na 227 tys. osób, a więc prawie czterokrotnie. Największą frekwencję mają Otwock, Rabka i Truskawiec. Olbrzymi rozwój wykazało Zakopane i Morszyn. Najmniejszy rozwój wykazują Krzeszowice, Ojców, Nałęczów, Swoszowice i Solec, a więc przeważnie zdrojowiska siarczane, położone w mało malowniczej okolicy. Słabszy niż przeciętnie (mniejszy

niż dwukrotny) wzrost frekwencji charakteryzuje Jaremcze i Rymanów. Rózwój poszczególnych uzdrowisk jest rozmaity, prześledzić go można dokładnie w tabeli nr 2.

Frekwencję w kąpieliskach morskich, mających prawo pobierania taksy, zestawiono w tabeli nr 3. Ogólny wzrost w latach od 1926 do 1938

Tabela Nr 3

Frekwencja w kąpieliskach morskich. — Die Frequenz in den Seebädern.

Nazwa	1926	1627	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938
Chałupy	399	406	456	348	497	380	222	359	353	537	648	539	1050
Chłapowo	222	355	235	195	290	286	127	217	237	414	916	1978	1310
Debki					82	74	80	66	163	165	182	227	590
Hel	2295	2572	2566	2118	2842	2516	2732	2878	4421	4311	4613	2600	2750
Jastarn a (Bór)	3035	3598	3853	3042	3580	3156	3014	3643	2873	4630	5497	6224	(10000)
Jastrzębia Góra	144	`184	300	465	749	623	750	1058	1044	1571	1900	2781	3092
Jurata								(1420)	998	763	626	1235	1874
Karwia (Błoto)	755	885	868	729	815	1178	795	1084	1032	1275	1387	2946	2217
Kuźnica	750	850	865	940	1150	948	817	1104	766	1133	1510	1352	1800
Ostrowo'					226	162	77	265	410	497	672	717	937
Puck	269	181	254	191	209	140	167	171	142	128	106	150	(810)
Swarzewo	354	394	459	475	317	318	141	133	550	397	506	641	1266
Tupadły													
Wielka Wieś	915	1111	1411	740	1008	842	815	1037	816	893	1043	1486	3270
Razem	9138	10536	11267	9243	11765	10632	9737	13435	13805	16714	19606	22876	30876

jest trzykrotny. Wykaz podaje 14 kąpielisk, do których przynależy dodatkowo kilka przysiółków i osiedli nowo zbudowanych. Największy rozwój wykazuje Jurata, Jastrzębia Góra, a ostatnio Chłapowo i Dębki W miejscowościach tych ruch do 1928 r. prawie w ogóle nie istniał. Najsłabszy stosunkowo rozwój wykazuje Puck, Kuźnica i Chałupy, a od dwóch lat Hel, ruch więc na półwyspie helskim przesunął się do miejscowości innych, a przede wszystkim Jastarni i Juraty.

Tabela Nr 4

Frekwencja w uzrodwiskich na Śląsku. — Die Frequenz in den schlesischen Kurorten.

Nazwa	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938
Bystra	300	322	374	586	1313	1338	1429	596
Goczałkowice	998	868	969	1072	1256	1479	1481	1546
Istebna	682	1319	1687	1679	1724	1505	1270	2212
Jastrzębie	3000	3362	4123	4988	4501	5354	6156	6160
Jaworze	1123	830	1212	966	880	878	958	886
Ustroń	3070	3233	3190	3528	3731	4034	5008	5628
Wisła	2478	2942	3862	4204	6999	7711	10251	12935
Razem	11651	12885	15417	17023	20401	22209	26553	*31963

*) w tym Darków ok. 2000.

W tabeli nr 4 zestawiono dane dla uzdrowisk śląskich za lata od 1931 do 1938. W zestawieniu ujęto osiem miejscowości. Ruch w omawianym czasie wzrósł trzykrotnie. Największy wzrost zanotowano w Wiśle (6 krotny), w Istebnej wzrost był 4 krotny, natomiast słabszy stosunkowo rozwój wykazują Goczałkowice, Bystra i Jaworze. Dla Darkowa dane pochodzą z 1938 r., będą służyć do porównania z frekwencją w latach najbliższych.

Tabela Nr 5.

Frekwencja w letniskach (stacjach klimatycznych) pobierających taksę.
Die Frequenz in den Sommerfrischen (klimatischen Stationen), die Kurtaxen einnehmen.

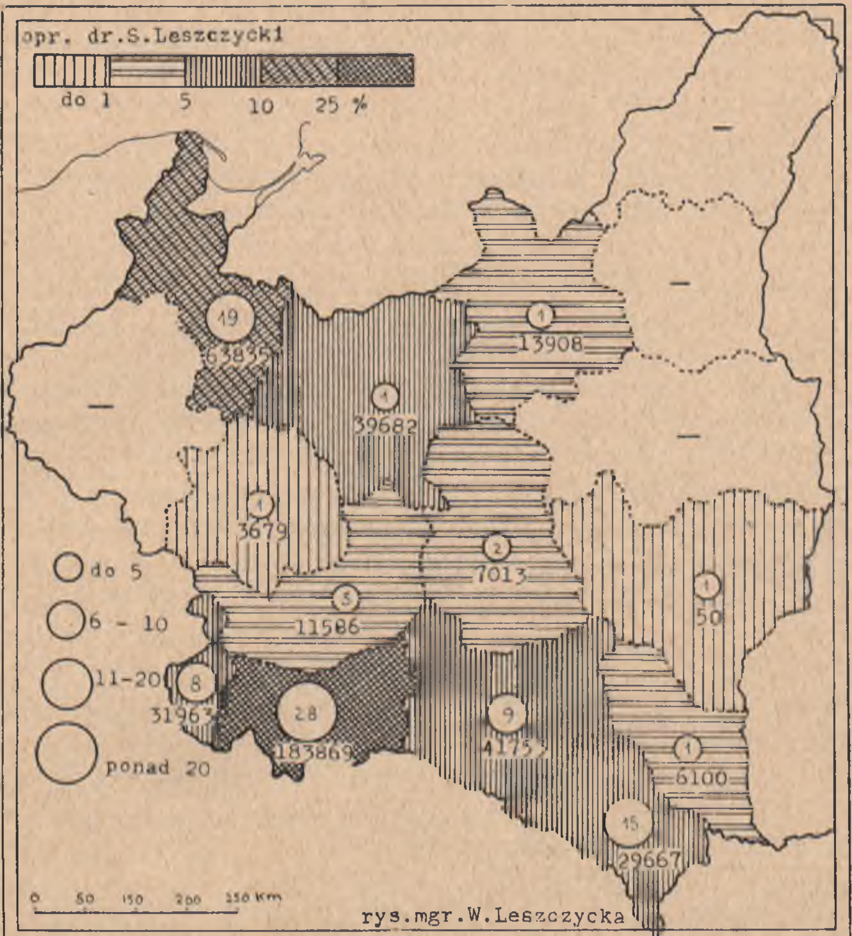
Nazwa letniska	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938
Bukowina Tatrz.	1716	1910	1838	1962	2554	2276	2889	2566
Bystra Krak.	2788	3361	338	342	1737	1299	1288	1710
Czarniecka Góra					400	2107	2939	3679
Czorsztyn	746	556	308	(500)	797	1100	1430	1060
Hrebenów			1908	1558	2000	2712	3165	3838
Kazimierz Dln.		1425	1430	(2000)	(2500)	3952	3268	4050
Kosów			635	862	1385	1808	1681	1485
Kościelisko	1200	2000	1730	(1700)	1628	1864	2550	2776
Krościenko	1734	1674	1838	1392	1806	2419	2822	2798
Kuty			864	1069	1398	1629	1038	904
Maków Podh.	1400	1208	814	(1200)	1695	3673	2168	1530
Murzasihle	720	560	(1200)	(1500)	(2000)	3806	3844	2312
Muszyna	2819	3005	4551	2654	3647	4989	7013	8510
Piwniczna	1175	1121	1787	1661	1328	2159	3002	3370
Poronin	2731	2757	2739	2384	4014	4090	3979	2475
Rajcza	1733	1052	1144	1000	1055	1016	1815	1644
Rytro								
Skole	1486	1472	1575	(1600)	1728	1520	1778	756
Sławsko			2250	3160	2466	2513	2773	2397
Sucha						660	186	533
Szczyrk	2598	2729	1664	(800)	542	574	670	435
Tuchla	3190	4911	7640	7540	8195	7065	8217	4582
Wysowa				1234	1050	814	502	315
Zawoja	798	618	427	(450)	520	416	556	627
Zełemianka	1186	1506	2136	1917	2062	864	2064	1752
Razem	28310	31865	38816	38485	46516	55325	61637	56104

Wreszcie w tabeli nr 5 podano frekwencję w stacjach klimatycznych a właściwie letniskach, posiadających prawo pobierania taksy. Wzrost frekwencji w latach 1931 do 1938 jest prawie trzykrotny. Wahahania w poszczególnych letniskach są bardzo znaczne i nieregularne. Zdecydowany rozwój zaznaczył się w Muszvnie, Piwnicznej i Poroninie, poza tym silniejszy stosunkowo wzrost był w letniskach podtatrzańskich oraz leżących w dolinie Oporu. Zdecydowany spadek wykazuje Sucha, Bystra, Tuchla, natomiast w innych miejscowościach rozwój jest słabszy i nie przekracza 100°/₀. Dane dla letnisk są stosunkowo najmniej ścisłe, dlatego wyciąganie z nich wniosków musi być bardzo ostrożne. Wykazują one w każdym razie słabszy i bardziej nieregularny wzrost frekwencji niż poprzednio omówione uzdrowiska.

Dla 1938 r. obliczono nasilenie ruchu uzdrowiskowego w obrębie poszczególnych województw, dla uzyskania jego regionalizacji. Wyniki przedstawiono na załączonej mapie. Na plan pierwszy wybija się woj. krakowskie posiadające 28 uzdrowisk (31,5°/₀ ogólnej liczby uzdrowisk) a skupiające 42,5°/₀ całe ruchu. Na drugim miejscu wymienić należy woj pomorskie z 19 uzdrowiskami (21,4°/₀) skupiającymi 14,8°/₀ kuracjuszów. Większą rolę odgrywają również woj. lwowskie (9,6°/₀), warszawskie (9,1°/₀), śląskie (7,4°/₀), i stanisławowskie (6,8°/₀), koncentrujące po 5 do 10°/₀ ogólnego ruchu uzdrowiskowego w Polsce. Podobne obliczenia wykonane zostały dla 1936 [1]) r., ponieważ jednak w międzyczasie zmienił

[1]) Leszczycki S. Ruch uzdrowiskowo-letniskowy w Polsce. Komunikaty Studium Turyzmu nr 8 Kraków 1938, str. 7.

Rozmieszczenie ruchu uzdrowiskowego w Polsce w 1938 r.
Die Verbreitung der Kurortbewegung in Polen im Jahre 1938.

Koła podają liczbę uzdrowisk, cyfry obok nasilenie ruchu w 1938 r., powierzchnia zakreskowana % udziału województwa w ruchu ogólnopolskim.

się podział administracyjny, przeto dane są tylko częściowo porównywalne. Najsilniej wzrosła rola woj pomorskiego przez przyłączenie Ciechocinka i Inowrocławia (z 7,3 na 14,8%). Nieznaczny wzrost zanotowano w woj. białostockim, lubelskim, lwowskim i wołyńskim. W innych nastąpił spadek lub utrzymanie stanu z 1936 r.

Uzdrowiska posiadają duże znaczenie społeczne, świadczy o tym między innymi ilość wydanych w nich kąpieli i zabiegów leczniczych. Dane za okres 1924 do 1938 zestawiono w tabeli nr 6 z podziałem na uzdrowiska państwowe, prywatne oraz inne nie posiadające charakteru użyteczności publicznej. Liczba zabiegów leczniczych wzrosła dwukrotnie,

co również świadczy o rozwoju tego działu gospodarki. Nieco słabszy wzrost wydanych zabiegów leczniczych niż frekwencji, świadczy o pewnym zubożeniu kuracjuszów. Z faktem tym należy się liczyć w dalszym ciągu, a zwłaszcza przy planie pozyskania szerszych warstw społeczeństwa dla lecznictwa uzdrowiskowego.

Tabela Nr 6.

Ilość wydanych kąpieli i zabiegów w uzdrowiskach.
Die Zahl der verabreichten Heilbehandlungen.

Uzdrowiska	1924	1925	1926	1927	1928	1932	1933	1936	1937	1938
państwowe	642522	653595	765804	954061	1013680	855457	820849	923239	982292	1034648
pryw. o char. użyt. publ.	483604	504840	586488	747190	837234	629536	749081	883910	983589	(987146)
inne						91920	60859	165780	222648	(269656)
Razem	1126126	1158444	1352292	1701251	1850923	1576913	1675732	1972929	2188529	(2291450)

W 1938 r. wydano razem 2,291.450 [1] zabiegów leczniczych, z czego na uzdrowiska państwowe wypadło 1,034.648, o charakterze użyteczności publ. 987.146 [1], z prawem poboru taksy 269.656 [1]. Na nierejestrowane zdrojowiska wypadało ok. 50 tys. zabiegów leczniczych. Liczba zabiegów wzrosła znacznie, gdyż w 1937 r. wydano ich 2,188.529, w 1936 r. — 1,972.929, w 1932 r. — 1,576.913, w 1928 r. — 1,850.923, oraz w 1924 r. — 1,158.444. Opłaty za wydane zabiegi należy szacować na 8 do 10 mil. zł.

Powyższe liczby świadczą, iż ruch uzdrowiskowy w Polsce rozwija się pomyślnie i stanowi poważny dział w ogólnym gospodarstwie narodowym, a zwłaszcza w niektórych regionach Polski.

dr Stanisław Leszczycki.

PORADNIK TECHNICZNY

Wytwórczość okolicznościowa w związku z narciarskimi zawodami F. I. S. w Zakopanem w 1939 roku.

W dniach od 11 do 19 lutego 1939 r. odbyły się w Zakopanem zawody narciarskie o mistrzostwo świata F. I. S. Całe życie turystyczne i sportowe oraz związane z nim gałęzi gospodarki, jak hotele, pensjonaty, przemysł sportowy, przemysł spożywczy i inne były już na długo przed terminem mistrzostw nastawione na tę imprezę. Dotyczyło to przede wszystkim Zakopanego i regionu krakowskiego.

Wśród różnych przygotowań związanych z zawodami, charakter odrębny a czysto gospodarczy, o zasięgu ogólno-polskim posiadała akcja

[1]) dane tymczasowe.

wytwórczości okolicznościowej. Akcja ta wprowadzona była w Polsce na większą skalę poraz pierwszy. Uznać ją przeto należy za pionierską, a wyniki jej mogą być wzorem dla późniejszych tego rodzaju przedsięwzięć. Akcja wytwórczości okolicznościowej z okazji zawodów F. I. S., zainicjowana została w łonie komitetu organizacyjnego zawodów. Celem jej przeprowadzenia utworzono w komitecie specjalną podkomisję przemysłową, w skład której weszli przedstawicie Izb Przemysłowo-Handlowych. Agendy Podkomisji były personalnie zespolone z Izbą Krakowską, której Związek Izb Przemysłowo-Handlowych powierzył przeprowadzenie powyższej akcji.

Myślą wytyczną akcji było stworzenie korzyści ekonomicznych, wypływających z masowego przyjazdu gości, ze zwiększonych zakupów w kraju oraz eksportu, firmy bowiem biorące udział w akcji uzyskiwały sposobność wprowadzenia swoich towarów u puliczności zagranicznej, przybyłej na zawody. Równocześnie .wprowadzono na rynek szereg artykułów krajowych opartych o motywy rodzime, jak np. stroje sportowe o charakterze regionalnym, przy równoczesnym usuwaniu produkcji albo zagranicznej albo wzorowanej na niej (np. stroje tyrolskie). Akcja wytwórczości okolicznościowej miała także służyć propagandzie zawodów F. I. S.

Środkami do osiągnięcia powyższych celów były:

1) produkcja artykułów specjalnych, 2) specjalne opakowanie artykułów produkcji normalnej, 3) zastosowanie godła F. I. S., 4) nadanie różnym artykułom nazw, związanych z zawodami, 5) urządzanie wystaw, imprez i t. p., 6) wyszkolenie personelu we władaniu językami obcymi, 7) rozwinięcie szerokiej akcji reklamowej wyrobów wytwórczości okolicznościowej.

W grę wchodziły w pierwszej mierze artykuły sportowe, konfekcyjne, galanteryjne i spożywcze, ponad to pozostawało szerokie pole dla inicjatywy prywatnej w szeregu innych gałęzi przemysłu. Akcją objęto jedynie wyroby krajowe. Firmy uczestniczyły w wytwórczości okolicznościowej wyłącznie na swoje ryzyko, a w zamian nie ponosiły żadnych opłat, ani świadczeń na rzecz Komitetu organizacyjnego zawodów, przy czym również Komitet nie zajmował się wytwarzaniem względnie sprzedawaniem artykułów.

Akcję poprzedzono specjalnymi badaniami rynku zakopiańskiego odnośnie do towarów, cieszących się tam dużym popytem oraz firm przemysłowych i handlowych, najlepiej na tym terenie zaprowadzonych.

Celem wyróżnienia artykułów objętych akcją, ustalono drogą dwukrotnych konkursów osobne godło zawodów, w które to godło zaopatrywano wyroby wytwórczości okolicznościowej, produkowane przez firmy,

które uzyskały od Komitetu prawo jego zużytkowania. Prawo to przyznawano bezpłatnie.

Równocześnie przeprowadzono propagandę wytwórczości okolicznościowej przez rozsyłanie artykułów i komunikatów prasowych (także w obcych językach) oraz drogą pogadanek w Polskim Radio.

Niezależnie od akcji ogólno propagandowej przedsiębiorstwa przemysłowe, handlowe, rzemieślnicze a nawet niektóre rolnicze zostały zawiadomione o możliwościach zwiększenia produkcji, względnie zbytu w związku z wytwórczością okolicznościową, częściowo bezpośrednio przez Komitet, częściowo zaś przez Izby Samorządu Gospodarczego z Izbami Przemysłowo Handlowymi na czele oraz przez organizacje branżowe. Z natury rzeczy szczególną uwagę zwrócono na okręg zakopiański z dalszą okolicą po Maków Podhalański i Rabkę włącznie. Do przedsiębiorców tego regionu Izba Przemysłowo Handlowa w Krakowie wystosowała dwukrotnie obszerne odezwy w łącznej ilości ponad trzy tysiące sztuk.

Akcją wytwórczości okolicznościowej zainteresowało się około 100 firm przemysłowych i większych handlowych, z których ponad 60 wzięło w niej wydatniejszy udział, nie licząc kilkuset drobnych firm handlowych i rzemieślniczych, a nadto chałupników przede wszystkim w regionie zakopiańskim. Celem zbilansowania akcji Izba Krakowska po zakończeniu zawodów rozpisała scecjalną ankietę do wszystkich firm w Polsce, które uczestniczyły w akcji wytwórczości okolicznościowej.

Z pośród artykułów specjalnych największym popytem cieszyły się znaczki pocztowe wydane z okazji zawodów oraz papierosy „Fis“. Również Polski Monopol Zapałczany wypuścił na rynek zapałki w specjalnym opakowaniu. Artykułami ściśle okolicznościowymi, które również rozsprzedano w wielkiej ilości, były oficjalne odznaki metalowe i nalepki zawodów F. I. S. Wśród innych artykułów okolicznościowej produkcji masowej, które rozeszły się w dużych ilościach wymienić należy kartki pocztowe — widokówki, fotografie z przebiegu zawodów, albumiki oraz specjalny papier listowy.

Osobną grupę stanowiły artykuły konfekcyjne. Niektóre firmy wystąpiły ze sprzedażą kostiumów i ubrań sportowych (np. specjalny kort nazwany „Fis“), opartych na wzorach regionalnych. Z pośród nich bardzo modnymi były kapelusze góralskie. Chętnie również kupowane były inne części stroju góralskiego. W dziale wyrobów kosmetycznych ukazały się specjalne kremy i mydła o nazwie „Fis“. Wśród wyrobów spożywczych należy przede wszystkim wymienić liczne gatunki czekolad i wyrobów cukierniczych. Nowym artykułem wśród sportowców i turystów okręgu zakopiańskiego był napój bezalkoholowy „płynny owoc“ w trzech gatunkach.

Z uwagi na niższy koszt i mniejsze ryzyko, szersze zastosowanie znalazło specjalne opakowywanie artykułów wytwórczości z godłem zawodów. W ten sposób postępowały przede wszystkim firmy przemysłowe i handlowe zakopiańskie, a także liczne przedsiębiorstwa w całym kraju. Godło „Fis“ można było znaleźć na widokówkach i albumach, na artykułach konfekcyjnych i galanteryjnych, na sprzętach sportowych i turystycznych, na towarach spożywczych, a nawet na wyrobach metalowych.

Dobrą propagandę artykułów wytwórczości okolicznościowej, a zarazem zawodów F. I. S., stanowiły wystawy sklepowe. W Zakopanem prawie wszystkie sklepy urządziły swe wystawy z uwzględnieniem zawodów F. I. S. Poza tym wiele firm w całej Polsce również uwzględniło zawody F. I. S. w swych oknach wystawowych.

Osobna uwaga należy się ożywionej działalności reklamowej, podjętej przez inicjatorów wytwórczości okolicznościowej na rzecz artykułów specjalnych. Działalność ta przeważnie ze strony większych przedsiębiorstw polegała na afiszach (nawet obcojęzycznych), wywieszkach, ulotkach, ogłoszeniach w czasopismach, reklamach świetlnych w kinoteatrach i t. p. Niektóre firmy uruchomiły specjalne samochody reklamowe, balony, był nawet jeden samolot reklamowy.

Ujęcie całokształtu akcji w dokładnych cyfrach produkcji czy obrotu, nie jest możliwe. Przykładowo można wymienić, że cztery firmy wydawnictw pocztówkowych podały nakłady swoich widokówek na łącznie z górą 400 tys. sztuk.

Reasumując należy uznać akcję wytwórczości okolicznościowej za udałą mimo trudności, na jakie natrafiała ona jako akcja pionierska, a zwłaszcza mimo fatalnych warunków atmosferycznych i mniejszego skutkiem tego napływu gości na zawody.

dr Maksymilian Ziomek

Izba Przem. Handl. — Kraków.

KRONIKA

Francja. — Dochody kolei francuskich. Od 1 I. 1939 podwyższono na kolejach francuskich taryfę osobową o 20% a towarową o 24%. W ciągu 1-go kwartału 1939 r. wzrosły dochody kolei francuskich w stosunku do ubiegłego roku z ruchu osobowego o 118 mil. fr. fr. do sumy 794 mil. a z ruchu towarowego o 192 mil. do sumy 2071 mil. fr. fr. *(Der Fremdenverkehr nr 19, 1939).*

Kongres C. C. T. I. Doroczne walne zebranie Conseil Central du Tourisme International, która grupuje związki turystyczne i delegatów rządów 40 państw, odbył się ostatnio w Paryżu. Pomiędzy problemami poruszonymi na kongresie powzięto szereg uchwał odnośnie walki z nadmiernym hałasem w uzdrowiskach i miastach, campingu międzynarodowego, sygnalizacji wodnej międzynarodowej, rozszerzenia i uregulowania akcji wakacji i urlopów płatnych, zniesienia wiz paszportowych, klasyfikacji hoteli, sprawy zbiorowych paszportów — (oczekując w ogóle ich zniesienia), przyszłego kongresu drogowego środkowo-afrykańskiego (który odbędzie się w Algierze), ułatwień celnych i t. p. W związku z kongresem król Egiptu Faruk I podał projekt utworzenia konkursu na propagandową broszurę turystyczną i ofiarował zarazem puhar przechodni

i kilka medali. *(Bull. Hebd. d'Inf. du Centre Nat. d'Expansion du Tour., du Therm. et du Clim. nr. 7 1939 r.)*

Niemcy. — Utworzenie Instytutu dla Bioklimatologii. Na podstawie rozporządzenia Ministerstwa Oświaty z dnia 1 kwietnia 1939 roku został utworzony na Uniwersytecie w Kiel Instytut dla Bioklimatologii i dla studiów nad działalnością leczniczą klimatu morskiego. Do instytutu zostały włączone dwie stacje badawcze w Sylt i Föhr (Amrum). *(Der Fremdenverkehr nr 20, 1939).*

Układy turystyczne międzynarodowe. Turystyka międzynarodowa odbywa się ostatnio coraz więcej w ramach układów handlowych i turystycznych. Na podstawie ostatnio odnowionego układu turystycznego między Niemcami a Danią, spodziewa się Dania przybycia około 18.000 turystów z Rzeszy w ciągu bieżącego sezonu letniego (w ubiegłym roku było tylko 10.000) Przedłużono na okres najbliższego roku układ turystyczny między Niemcami i Holandią i między Belgią a Luksemburgiem. (*Schweizer Hotel Revue nr 21, 1939*).

Polska — Druga okrężna wycieczka Studium Turyzmu U. J. W dniach od 4 do 15 września br. Studium Turyzmu U. J. urządza drugą okrężną wycieczkę po południowo-wschodniej Polsce. Trasa wycieczki obejmie: Iwonicz, Rymanów, Drohobycz, Borysław, Truskawiec, Morszyn, Stanisławów, Worochtę, dolinę Prutu, Kołomyję, Zaleszczyki, Lwów, Lubień Wlk., Krzemieniec, Poczajów, Janową Dolinę, Łuck, Kowel, Zamość, Lublin, Nałęczów, Kazimierz, Stalową Wolę, Sandomierz i Dębicę. Koszt przejazdu wagonem II klasy oraz noclegów ok. 50 zł.

Dyr. M. Fularski — prezesem A. G. O. T.-u. Na zjeździe A. G. O. T.-u (Organe de l'association des grandes organisations nationales de voyages et tourisme) w Hadze został obrany prezesem Związku dyrektor naczelny P. B. P. „Orbis", p. mjr Mieczysław Fularski.

Szwajcaria. — Dochody przemysłu gospodniego. Doceniając znaczenie prac statystycznych na polu gospodarki, opublikował kilka interesujących danych Szwajcarski Związek Gospodarczy — (Wirteverein). Dochód przemysłu gospodniego wynosił w Szwajcarii w latach 1933—1937 rocznie przeciętnie 562 mil. frs. Przedsiębiorstwa gospodnie (Gestätten) dzielą się w Szwajcarii na hotele, pensjonaty dla obcych (Fremdenpensionen) i sanatoria. Cyfra wyżej podana uwydatnia się w porównaniu np. z dochodami Szwajcarskich Kolei Zwiazkowych, które wyniosły w latach 1933—37 przeciętnie 323 mil. frs. (w czym dochód z ruchu osobowego stanowił 130 mil. frs.). Przeciętna wysokość obrotu przedsiębiorstwa wynosiła 27.080 frs., ze względu na to, iż 82.5% wszystkich przedsiębiorstw zatrudnia 1—3 osób, a 57,1% 1—2 osób. Jeśli chodzi o dochody przemysłu gospodniego, to interesująca jest tabelka pochodzenia kapitałów wg kantonów w % ogólnego obrotu:

Kanton	Kapitały lud. miejscowej	Kapitały lud. napływowej	Kanton	Kapitały lud. miejscowej	Kapitały lud. napływowej
Zürich	76,81	23,19	Schaffhausen	77,57	22,43
Bern	69,33	30,67	Appenzell U.-Rh.	60.88	39,12
Luzern	59,92	40,08	Appenzell I.-Rh.	69,81	30,19
Uri	30,87	69,13	St. Gallen	67,87	32,19
Schwyz	56,22	43,78	Graubünden	66,16	33.84
Obwalden	60,92	39,07	Aargau	67,61	32,39
Ridwalden	61,45	38.55	Thurgau	63,40	36,60
Glarus	74,58	25,42	Ticino	54,29	45,71
Zug	69,43	30,57	Baud	70,35	29,65
Fribourg	65,09	34,91	Balais	63,78	36,22
Solothurn	72,62	27,38	Neuchatel	79,44	20,56
Basel-Stadt	80,54	19,46	Geneve	74,34	25,66
Basel-Land	59,36	40,64	Szwajcaria	70,72	29,28

Z tabeli tej wynika, że 30% wpływów pochodzi od ludności przybyłej. Ten udział obcego kapitału należy podwyższyć do 35% (pewne błędy statystyczne) i wyrazić sumą 196,7 mil. frs., które wpłynęły dla przemysłu gospodniego. Natomiast dochody z ruchu turystów zagranicznych obliczane są na 42 mil. frs. t. j. 7.5% ogólnych dochodów przedsiębiorstw gospodnich. Dochód ten w normalnych czasach przekraczał 55 mil. frs. Przemysł gospodni służy zatem w pierwszym rzędzie ludności miejscowej, niemniej jest b. ważnym czynnikiem w rozwoju turystyki, która stanowi zasadniczą gałąź gospodarki narodowej. (*Schweiz-Wirte-Zeitung nr 19, 1939 r.*

PRZEGLĄD LITERATURY.

Wydawnictwa nadesłane do Redakcji

(ciąg dalszy)

64. **Drozdowicz—Jurgielewiczowa I.** — Warszawa, Serce Polski — Lwów 1939. Państw. Wydaw. Książek Szkolnych, str. 269 — cena 5 zł.

65. **Hrebeniuk A.** — Kraków — wyd. III. Kraków 1939. Nakł. Księg. „Nauka i Sztuka", str. 112 — cena 1 zł.

66. **Huculszczyzna** — prospekt w języku polskim. Stanisławów. Wydaw. Woj. Związku Międzykom. „Karpaty Wschodnie".

67. **Instrukcja Narciarstwa Nizinnego.** — Kraków 1939. Nakł. Zarządu Główn. Pol. Związku Narc. II nakł., str. 89.

68. **Kalwaryjska W.** — Kwestionariusz do opisu zabytków sztuki. Kraków 1939. Wyd. Komisji Kół Kraj. Młodz. Szkolnej Zarządu Gł. P. T. K., str. 24.

69. **Lwów** — prospekt w języku polskim. Wydaw. Ligi Pop. Turystyki i Polskich Kolei Państw.

70. **Mapa stanu dróg bitych w Polsce 1939/40.** — Warszawa. Wydaw. Automobilklub Polski.

71. **Nadwodzka Z.** — Ruch Letniskowy w Wojew. Lwowskim. Komunikaty Studium Turyzmu U. J. nr 18. Kraków 1939. Str. 8 — cena 50 gr.

72. **Narciarskie Mistrzostwa Świata, Zawody F. I. S. Zakopane 11—19 II 1939.** — Kraków. Wydaw. Polskiego Związku Narc. Wstęp i objaśnienia red. Faechera St. — str. 110 — cena 5 zł.

73. **Pieradzka K.** — Na szlakach Łemkowszczyzny. Kraków 1939. Nakł. Komit. do Spraw Szlachty Zagrod. na Wschodzie Polski przy Tow. Rozw. Ziem Wsch. Str. 232 — cena 5 zł.

74. **Poznań** — Informator Turystyczny — prospekt. Poznań. Wydaw. Związku Pop. Tur.

75. **Przewodnik Turystyczny po Polsce** z 16 mapkami według nowego podziału administracyjnego, pod red. M. Babińskiego. Wydaw. Polsk. Touring. Klubu.

76. **Rozkład Jazdy Śląskich Linii Autobusowych 1939** — oprac. Wnęk J. Wydaw. Zw. Propagandy Woj. Śląskiego.

77. **Skolszczyzna i Powiat Doliński** — prospekt w języku polskim. Stanisławów. Wydaw. Woj. Zw. Międzyk. „Karpaty Wschodnie".

78. **Stiasny B.** — Cieszyn i Zaolzie, ilustrowany przewodnik wraz z planem admin. miasta Cieszyna i mapką Zaolzia. Cieszyn. Str. 96 — cena 1·20 zł.

79. **Turysta w Skolszczyźnie** — przewodnik turystyczno-letniskowy — zestawił Komitet Redakcyjny. Nakł. Polsk. Tow. Tatrzańsk. w Skolem. Lwów 1939. Str. 147.

80. **Wczasy letnie 1939.** — Wydaw. Ligi Popierania Turystyki i Zrzeszenia Organizacji Oświatowo-Kulturalnych (Centralne Biuro Wczasów), str. 28.

81. **Wiosna we Lwowie** — broszura propagandowa pod red. mgr Krzyżewskiego T. Lwów. Nakł. Związku Pop. Turystyki, str. 48.

82. **Wodziczko A.** — Zasługi naukowe Jana Gwalberta Pawlikowskiego na polu Ochr. Przyrody. Lwów 1939. Nakł. Państw. Rady Ochr. Przyr. nr 53, str. 12.

83. **Wołyń jako teren turystyczny i jego potrzeby w dziele wzmożenia nasilenia ruchu turystycznego 1939.** — Nakł. Wydziału Komunikacji Budowlanej W. U. W., str. 34.

84. **Zagadnienia Komunikacyjno-Turystyczne Wielkiego Pomorza** w świetle Protokołu z Posiedzenia Komisji Komunikacyjno-Turystycznej Izby Przem. Handl. w Gdyni odbytego 7 XII 1938 r. Gdynia 1938. Nakł. Izby Przem. Handl., str. 54.

85. **Zieliński A.** — Z plecakiem przez Karpaty — podręcznik turystyki górskiej letniej i zimowej. Biblioteczka Sportowa nr 46. Warszawa 1939. Str. 163 — cena 4 zł.

Zusammenfassung:

Die Rahmen der Fremdenverkehrswirtschaft in Italien.

Der Verfasser bespricht die Entwicklung des Fremdenverkehrs in Italien, seinen organisatorischen Rahmen, sowie die Bedeutung des Fremdenverkehrs für die Zahlungsbilanz.

Die Entwicklung der Kurortbewegung in Polen.

Der Kurortverkehr in Polen wuchs im Laufe von 20 Jahren von 100.000 auf 400.000 Personen. Die Tabelle I. gibt ihre Gesamtsumme in den 5 Kurortgruppen an: 1) in den staatlichen Kurorten. 2) in den privaten Kurorten, die den Charakter von gemeinnützigen Anstalten besitzen. 3) in den schlesischen Kurorten. 4) in Seebädern, die Kurtaxen einheben können. 5) in den klimatischen Stationen mit dem Recht, Kurtaxen zu fordern. Die folgenden Tabellen illustrieren die Entwicklung des Verkehres der einzelnen Arten von Kurorten. Der Fremdenverkehr wird sich wahrscheinlich weiter entwickeln und dürfte in zehn Jahren eine Million Personen umfassen.

Die Gelegenheitsproduktion im Zusammenhang mit den Fis-Wettkämpfen 1939 in Zakopane.

Im Zusammenhang mit den Fis-Skiwettkämpfen in Zakopane war das ganze touristische und sportliche Leben besonders der Krakauer Region und die damit zusammenhängenden Wirtschaftszweige auf diese Veranstaltungen eingestellt. Unter den Vorbereitungen nahm einen gesonderten Raum ein die Gelegenheitsproduktion. Diese Aktion umfasste in erster Linie Sport-, Konfektionsartikel und Genussmittel. Der Organisation gingen voran Untersuchungen des Marktes von Zakopane im Bezug auf Waren, die die grösste Nachfrage aufwiesen. Durch den Versand von Artikeln, durch Presse-und Radiokommunikate wurde die Propaganda der Gelegenheitsproduktion organisiert. Die Ergebnisse dieser Aktion lassen sich nicht ziffernmässig erfassen, die Aktion selbst kann jedoch als gelungen bezeichnet werden.

Chronik.

Frankreich :	Die Einnahmen der franzäsichen Eisenbahnen. — Der Kongress C. C. T. I.
Deutschland :	Die Schaffung eines Institutes für Bioklimatologie. — Die internationa- Fremdenverkehrsabkommen.
Polen :	Der zweite Rundreiseausflug des Studium für Fremdenverkehr an der Jag. Univ. — Mjr. M. Fularski — Präses A. G. O. T.
Schweiz :	Die Einkünfte aus dem Gaststättengewerbe.

SPIS TREŚCI:

Dr Wiktor Ormicki doc. U. J. — Podstawy gospodarki turystycznej w Italii.

Karlis Vanags — Verständigung der Baltischen Staaten in Angelegenheiten des Fremdenverkehrs.

Dr Stanisław Leszczycki — Rozwój ruchu uzdrowiskowego w Polsce.

PORADNIK TECHNICZNY:

Dr Maksymilian Ziomek — Wytwórczość okolicznościowa w związku z narciarskimi zawodami F. I. S. w Zakopanem w 1939 roku.

KRONIKA:

Francja — Dochody kolei francuskich. — Kongres C. C. T. I.

Niemcy — Utworzenie Instytutu dla Bioklimatologii. — Układy turystyczne międzynarodowe.

Polska — Druga okrężna wycieczka Studium Turyzmu U. J. — Dyr. M. Fularski — prezesem A. G. O. T-u.

Szwajcaria — Dochody przemysłu gospodniego.

PRZEGLĄD LITERATURY:

Wydawnictwa nadesłane do Redakcji.

Zusammenfassung.

Prenumerata roczna złotych 6·00. Cena pojedynczego numeru 0·60.

Wyd: **Studium Turyzmu U. J. w Krakowie** — Redaktor: **Dr Stanisław Leszczycki.**

Miesięcznik wydawany z zasiłku Wydziału Turystyki Min. Kom.

Adres Red. i Admin.: **Kraków, Grodzka 64,** tel. 216-89.— Konto czekowe PKO Nr. 406.870.

Drukarnia Bratniej Pom. Medyków U. J. w Krakowie

Opłata pocztowa uiszczona gotówką.